

Шпетна С. А.,
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
Кіріченко О. М.,
старша викладачка,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ В ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЮ ПІДГОТОВКОЮ

У сучасному технологічно розвиненому просторі інформатизація освіти певною мірою забезпечує цілісний розвиток особистості, її креативності, дозволяє реалізовувати особистісно зорієнтований та диференційований підходи у навчанні, що призводить до формування зацікавленості та підвищення мотивації до навчання.

Процес інформатизації освіти знайшов своє зображення у вітчизняній та світовій літературі. Проблеми розвитку сучасних інформаційно-комунікативних технологій розглядаються вченими В. Биковим, Р. Гуревич, М. Жалдаком, Є. Полат, С. Сисоєвою та іншими. Питання застосування інформаційних технологій в освіті активно досліджуються В. Андрущенко, І. Булах, Ю. Жуком, О. Комісаровою, О. Лященко,

Ю. Машбицем та ін. Зокрема дидактичні проблеми й перспективи використання ІКТ в освітянському процесі досліджують Н. Апатова, Т. Сергеева, І. Роберт; до проблем використання засобів ІКТ у навчально-виховному процесі звертаються в наукових розвідках В. Беспалько, В. Краснопольський, Д. Соєр, Р. Шенк та інші. Питання професійної підготовки та організації навчання у вищих навчальних закладах досліджували Дж. Велінгтон, М. Дяченко, Л. Кандибович, Т. Коваль, О. Романишина та інші.

Сьогодні Інтернет посів належне місце в нашому житті в плані отримання та обміну інформації, а також організації спілкування. Електронна пошта, різноманітні форуми, організовані в мережевому просторі, численні Інтернет-журнали, онлайн-платформи для багатьох стали надважливим аспектом повсякденності.

У мережевій комунікації є маса переваг, зокрема: необмеженість доступу до будь-якої інформації та простота; легкість пошуку, бо можна знайти необхідну інформацію, співрозмовника, який відповідає будь-яким вимогам; анонімність, що дозволяє створити власний, індивідуальний образ; певним чином відсутність відповідальності, можна вийти з контакту будь-якої миті в разі небажаного розвитку подій; свобода дій, вчинків, висловлювань, що передбачає можливість змінювати інформацію, переробляти, розсилати, куди і будь-кому; відсутність часу та відстані [2]. Проте, спілкування в Інтернеті має певні особливості: зокрема це спілкування з уявним співрозмовником, з образом; здебільшого при такому спілкуванні втрачають своє значення невербальні засоби спілкування. Як відзначає у своєму дослідженні О. Резіна, психологічні наслідки застосування інформаційних технологій мають амбівалентний характер. З'являються нові проблеми, які пов'язані з різноманітними змінами особистості, що відбуваються при активному використанні мережі. Це «так звані Інтернет-залежність, або Інтернет-адикція, ігрова «наркоманія», хакерство». Дослідниця констатує й той факт, що «навігація мережею Інтернет (пов'язана з будь-яким видом діяльності), може сприяти появі своєрідного відходу від реальності», коли суб'єкт «стає не в змозі повноцінно функціонувати в реальному світі» [7].

У науковому обігу наводиться ціла низка визначень інформаційно-комунікаційним технологіям. Зокрема одне з них: «Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, демонстрації та використання даних в інтересах їх користувачів» [11]. На нашу думку, це технології, організовані на базі комп'ютерної техніки та сучасних засобів зв'язку (електронна пошта, форуми, чати, теле- та відеоконференції тощо.)

МОН України оновило вимоги щодо використання електронних освітніх ресурсів, які є засобами навчання на цифрових носіях будь-якого типу або розміщені в інформаційно-телекомунікаційних системах, які

відтворюються за допомогою електронних технічних засобів і застосовуються в освітньому процесі.

Перш за все електронні освітні ресурси створюються «для забезпечення модернізації освітнього процесу, надання рівного доступу учасникам освітнього процесу незалежно від місця проживання та форми навчання.

За функційною ознакою їх поділяють на:

– **електронні навчальні видання** (електронна версія друкованого підручника, електронний підручник, електронний практикум, електронна хрестоматія, електронний курс лекцій, електронний навчальний посібник тощо);

– **електронні довідкові видання** (електронний довідник, електронна енциклопедія, електронний словник тощо);

– **електронні практичні видання** (збірник віртуальних лабораторних робіт, електронні методичні рекомендації, електронний робочий зошит тощо).

За наявністю друкованої версії електронні освітні ресурси поділяють на:

– **електронні версії** друкованих видань;

– **самостійні електронні видання** або матеріали, що не мають друкованих аналогів.

Організаційно-допоміжні електронні освітні ресурси, які можуть входити до складу основних ЕОР або публікуватися самостійно: аудіовізуальний твір; електронний довідник; електронний словник; електронні методичні рекомендації; електронні тести; електронні дидактичні демонстраційні матеріали» тощо [6].

Дослідниця І. Розіна запроваджує поняття «педагогічна комп'ютерно-опосередкована комунікація», під якою розуміє «педагогічне наукове спрямування, де досліджується використання учасниками освітнього процесу електронних повідомлень для формування знань та взаєморозуміння в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі у відповідному до навчання контексті» [8 с. 41].

На позначення цього Л. Білоусова, В. Мирошніченко вважають, що серед дидактичних функцій Інтернету можна виокремити такі: використання інформаційних матеріалів мережі для створення проблемної ситуації на уроці; пошук необхідної інформації для виконання проєктних та дослідницьких робіт; організація та проведення міжнародних телекомунікаційних проєктів, олімпіад та вікторин, проведення різноманітних дискусій; організація самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти; дистанційного навчання, проведення різного тестування; організація методичних об'єднань вчителів та ін. [1; 5].

Технічні можливості, дидактичні властивості та функції Інтернет-технологій стали основою віртуальної освіти, яка є більш гнучкою й стала можливою завдяки поєднанню Інтернету та нового покоління програмного

забезпечення. Технологія віртуальної освіти має стати платформою для трьох основних режимів дистанційного навчання:

- асинхронної групової роботи з нефіксованим часом доступу та підтримкою багаторівневої інтерактивності;

- синхронної групової роботи, яка забезпечує живе, спільне та структуроване отримання знань;

- самостійного навчання, що є індивідуальною освітньою практикою.

Однією з перших форм віртуальної освіти стало дистанційне навчання, яке почало сприйматися як самостійна, нова форма здобуття освіти. Така форма враховує логіку пізнавальної діяльності та реалізується засобами Інтернет-технологій, відеоконференцій, інтерактивного телебачення, іншими інтерактивними засобами.

На сучасному етапі дистанційне навчання в основному розглядається як модель навчання, що використовує дидактичний потенціал інформаційно-комп'ютерних технологій, й визначається як переважно самостійна пізнавальна діяльність учнів при опосередкованій або не повністю опосередкованій взаємодії учня та викладача між собою та із засобами навчання в умовах спеціального інформаційного освітнього середовища. На сьогодні здобувачі освіти мають можливість спілкуватися за допомогою освітніх платформ MOODLE, ZOOM, MICROSOFT TEAMS та ін.

Останнім часом науковці з проблем інформатизації освіти все частіше використовують термін «електронна освіта (навчання)» (e-Learning). Це поняття включає навчання з допомогою Інтернету, off-line-навчання з допомогою інших електронних носіїв інформації, наприклад мультимедійних CD, DVD, MP3), m-Learning – мобільне навчання з допомогою мобільних телефонів, смартфонів і т.д. П. Сисоєв вважає, що сучасне електронне навчання – це передумова i-Learning (інтегрованого навчання), у якому можна було б поєднувати всі позитивні змістовні, технологічні, кадрові, організаційні та управлінські аспекти освітньої діяльності [9]. Але електронне навчання – не заміна навчання, яке засноване на реальній взаємодії учнів та викладачів, а його мета – зробити освіту більш відкритою та динамічною, забезпечити перехід від навчання, яке керується технологіями, до навчання, покращеного технологіями.

У Державному стандарті базової середньої освіти визначено, що «метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та світової), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень» [3].

Безперечно, виникнення мережі Інтернет стало потужним поштовхом для вивчення та використання в освітньому процесі дидактичного потенціалу нових інформаційно-комунікаційних технологій. Багатьма вченими доведено, що основні послуги мережі Інтернет мають низку дидактичних властивостей та функцій, які дозволяють вирішувати численні освітні завдання. До основних дидактичних функцій мережі Інтернет належать: транспортування необхідної інформації та інформаційне забезпечення навчального процесу; повсякденне та професійне спілкування; безпосереднє використання інтернет-технологій у навчально-виховному процесі, що дозволяє забезпечити інтерактивність навчального процесу, мультимедійну підтримку, контроль та оцінку пізнавальної діяльності учнів.

Процес навчання з урахуванням комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій враховує традиційні дидактичні принципи: свідомості, міцності засвоєння знань, наочності, активності, науковості, доступності, послідовності, систематичності, обліку індивідуальних особливостей тощо. Зокрема, умови комп'ютерного навчання надають здобувачам освіти свідомий вибір стратегії досягнення навчальної мети. Принцип наочності реалізується завдяки мультимедійним характеристикам. Доступність досягається відповідністю інформаційних навчальних матеріалів віковим та інтелектуальним можливостям учнів. Міцність знань засвоєння забезпечується інтерактивністю, необмеженістю у часі, розширеними можливостями самостійної роботи, збільшенням часу на індивідуальне тренування тощо. Принцип послідовності реалізується через черговість подачі матеріалу та його системність, яка передбачена комп'ютерною навчальною програмою. Врахування індивідуальності учнів реалізується у можливості пристосування програми до особливостей конкретного процесу, вибору індивідуального темпу роботи та способу викладу матеріалу [4].

У сучасній методиці викладання філологічних дисциплін виділилися Інтернет-ресурси, які довели свою ефективність у практиці викладання мови та літератури. Вони містять різний мовний, літературний матеріал, у тому числі текстовий, аудіо- та візуальний за різноманітними тематиками. Пошукові системи Інтернету дозволяють вчителю та викладачу використовувати на заняттях автентичні матеріали, знайомитися з творами художньої літератури авторів з різних країн, долучитися до іншомовної культури, розвивати кругозір і засвоювати лексику, розширюючи свій активний словниковий запас тощо.

Застосування веб-ресурсів на заняттях освітнього процесу та в самостійній підготовці передбачає урахування вікових, психологічних, індивідуальних характеристик здобувачів освіти, що дозволяє успішно засвоювати мовно-літературну інформацію та розвивати навички й уміння, а також робить освітній процес цікавішим, яскравим, інформативним, чим полегшує процес викладання і навчання.

Використання Інтернет-ресурсів та мультимедійних засобів дає педагогам чудову можливість удосконалити управління навчанням, збільшити ефективність та об'єктивність навчального процесу, заощадити час викладача, підвищити мотивацію учнів, зацікавити їх вивченням мови та літератури. Веб-ресурси значно спрощують процес комунікації учнів із викладачами, спілкування між собою, із носіями мови тощо.

У процесі філологічної освіти викладачі та здобувачі освіти можуть користуватись такими Інтернет-ресурсами: електронними навчальними посібниками; відео- та аудіоматеріалами; інтерактивними завданнями; онлайн-словниками; онлайн-тестами; онлайн-іграми; онлайн-конкурсами та олімпіадами тощо. Є окремий сайт каталогу електронних освітніх ресурсів <https://sites.google.com/site/nmcbmr/distancijne-navcanna/pidsumki/katalog-elektronnih-resursiv-dla-ucniv-5-11-klasiv>, на якому можна віднайти всю інформацію, яка допоможе в організації освітнього процесу: система e-pidruchnyku.net забезпечує широкий законний доступ до цифрових копій підручників, які використовуються у навчальному процесі загальноосвітніх шкіл, розміщені всі шкільні підручники (які можна читати онлайн), уроки для школярів онлайн (відео уроки) тощо. На сьогодні існує багато сайтів, що надають доступ до ресурсів, розроблених вчителями, викладачами, серед яких: сайт-збірник різноманітних тестів, опитувань, ігор та кросвордів з різних тематик (URL: <https://onlinetestpad.com/>); сайт Химинець А. – учителя світової літератури, української мови та літератури (<https://svitliteraturu.com/>), де наявні такі категорії: сайти вчителів; освітня тематика; літературні сайти; електронні бібліотеки та підручники; FB групи та ін. Через навігацію на цьому ж сайті викладач може знайти необхідні матеріали з української, світової, дитячої літератури, презентації, матеріали позакласного читання, методичні вказівки та рекомендації, таблиці, уроки, відео, екранізації творів, мультфільми, категорію «цікаво знати», каталог сайтів, відгуки та зворотний зв'язок.

Інтеграція можливостей мережі Інтернет досягається шляхом використання викладачем різних методів та прийомів Інтернет-технологій з метою активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, підвищення інтересу до вивчення філологічних дисциплін, покращення та модернізації освіти загалом. Педагогічний досвід викладача Л. Цукор був використаний освітнім порталом «На урок» в межах Інтернет-конференції «Українська мова та література: дистанційне навчання та робота у класі», яка акцентувала на інтерактивних способах організації інформації, зокрема: робота з хмарою слів, для створення яких варто використовувати сервіс Word It Out; використання під час занять з української мови та літератури мапи думок, яка дозволить навчити здобувача освіти мислити абсолютно по-новому, краще запам'ятовувати та аналізувати певну тему. Для створення мап буде корисний сервіс Mind42, серед переваг якого: можливість групової роботи, зручний інтерфейс, наявність інтегрованого пошуку зображень через Google, можливість робити нотатки та сумісність з

аналогічними програмами. У такій програмі, зазначає Л. Цукор, здобувачі освіти можуть створювати мапи думок за творчістю письменників, візуально подати біографію у структурованому вигляді. Під час проведення занять корисними будуть онлайн-тести «На Урок». Вони чудово підходять для контролю знань і залучення учнів до активної роботи у класі та вдома. Для того, щоби розібратися у функціоналі тестів «На Урок», варто переглянути відеоінструкції [10].

Але для правильного використання Інтернет-ресурсів у процесі мовно-літературної підготовки здобувачів освіти, потрібно врахувати обсяг даних матеріалів та частоту їх застосування. Виконання будь-якого інтерактивного завдання має бути методично обґрунтованим та відповідати цілям і завданням заняття, але неперенасиченим додатковими завданнями.

Робота здобувачів освіти реалізується за допомогою їхньої участі у спеціально розроблених видах діяльності: робота з електронними ресурсами, форумами, чатами, Інтернет-комунікація, яка дозволяє більш ефективно та цілеспрямовано використовувати інформаційні та комунікативні служби мережі Інтернет, надає інформацію різного виду, що підвищує доступність та якість освіти.

Загалом використання різних Інтернет-ресурсів дозволяє викладачеві адаптувати інформаційне наповнення різних завдань до цілей та завдань навчального процесу, враховуючи індивідуальні особливості та специфічні потреби як учнів, так і вчителя, викладача, а також забезпечувати постійний зворотний зв'язок.

Отже, отримання та зображення інформації при застосуванні можливостей комп'ютера, використання різних освітніх інформаційних ресурсів є ефективним засобом оптимізації та інтенсифікації навчального процесу.

Література

1. Білоусова Л. Аспекти підготовки майбутнього вчителя до реалізації дидактичного потенціалу Інтернет-технологій у практиці навчання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 42(1). С. 7–13.
2. Гревцов В. Е. Развитие социальных связей и отношений в виртуальных сообществах. *Социосфера*. 2010. №1. С. 59 – 61.
3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/> (дата звернення: 27.10.2022)
4. Долинський Є. В. Дидактичні принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні перекладу. *Педагогічний альманах*. 2013. Вип. 19. С. 139–145.
5. Мирошніченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 294 с.
6. МОН оновило вимоги до електронних освітніх ресурсів. URL:<https://jurliga.ligazakon.net/news/187737> (дата звернення: 26.10.2022)

7. Резіна О. В. Особливості використання інформаційних можливостей мережі Інтернет учнями старших класів. URL:https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/6/19.pdf (дата звернення: 26.10.2022)

8. Розіна І. М. Педагогічна комп'ютерно-опосередкована комунікація. Теорія і практика. Київ: Школа, 2005. 460 с.

9. Сысоев П. В. E-Learning как предпосылка становления интегрированного обучения. Современные учебные Интернет-ресурсы в обучении иностранному языку. *Иностранные языки в школе*: науч.- метод. журн. 2008. № 6. С. 2–9.

10. Цукор Л. Інтернет-ресурси на уроках української мови та літератури. URL:<https://naurok.com.ua/post/internet-resursi-na-urokah-ukrainsko-movi-ta-literaturi> (дата звернення: 26.10.2022).

11. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А, Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.